

The Role of Sound in the Sense of Belonging to a Place in the Central Courtyards of Traditional Houses and Modern Apartments in Tehran

Negar Rahimi Moghadam ¹, Saeed Salehi Marzijarani ^{*2}, Hossein Kalantari KhalilAbad ³

¹ Architectural Engineering, Department of Architecture, Technical and Engineering Faculty, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran, rahimi.n1700@gmail.com

^{*2} (Corresponding author) Department of Architecture, Technical and Engineering Faculty, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran, drsaeedsalehi2022@gmail.com

³ Department of Architecture, Technical and Engineering Faculty, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran, h_kalantari2005@yahoo.com

Article Info

Research Article

Issue 55

Volume 21

Page 316 to 338

Submission Date: 2023/02/24

Review Date: 2023/05/01

Acceptance Date: 2023/07/04

Publication Date: 2024/09/22

Keywords

Sound,
Identity,
Sense of Belonging to a Place,
Traditional Houses,
Modern Apartments.

Cite this article

Rahimi Moghadam, N. , salehi Marzijarani, S. and Kalantari KhalilAbad, H. (2025). The Role of Sound in the Sense of Belonging to a Place in the Central Courtyards of Traditional Houses and Modern Apartments in Tehran. *Islamic Art Studies*, 21(55), 316-338.

 [doi.net/dor/20.1001.1.***** ***/](https://doi.org/10.22034/IAS.2023.404194.2226)

 dx.doi.org/10.22034/IAS.2023.404194.2226

ABSTRACT

The concept of identity differs between the traditional and modern eras. In the past, traditional patterns governed society; however, in the modern era, the concept of identity undergoes transformation due to industrial progress and development. Modernity has brought changes in many cultural and social fields, such as the family structure, and the visible manifestations of these changes in Iran can be observed during the Pahlavi era. During this period, society underwent transformation by disregarding cultural values. The presence of Western experts, population displacement, changes in men's aesthetic tastes, the teaching of modern housekeeping principles to women, the definition of social classifications, the neglect of local identities in nationalist approaches, the spread of consumer culture instead of production, and other cultural factors influenced urban structures and the architecture of public buildings. This included the segregation of neighborhoods based on social classes, the emergence of new architectural styles, the introduction of new decorations and furniture in Iranian homes, and the widespread destruction of traditional architecture. This research aims to examine the role of sound in the sense of belonging to a place in traditional houses and modern apartments, comparing and analyzing them. Returning to the principles of Iranian architecture and preserving the essence of postmodernism in the acoustic landscape can establish norms governing the sense of belonging to a place. Enhancing the identity component in the residential landscape will have effects such as fostering a sense of belonging, increasing visual perception, and improving the ability to distinguish and recognize spaces.

Research Objectives:

1. Identifying the role of sound in creating a dialectic between place and the audience in traditional houses and modern apartments.
2. Examining the meaningful connection of sound in fostering a sense of belonging to a place in traditional houses and modern apartments.

Research Questions:

1. What is the impact of sound in creating a dialectic between place and the audience in residential houses?
2. How can the sense of belonging to a place and the role of sound in central courtyards be used to redefine the model of modern apartments?

Introduction

The primary concern of the soundscape approach is not only to focus on unwanted sounds that cause discomfort to humans but also to emphasize desirable sounds that people wish to hear. Consequently, the main priority is not the level or volume of sound (Brown, 2010). The soundscape provides additional information that complements visual aspects, thereby enhancing human-made environments and aiding in design. It is one of the significant criteria for the sense of place (Lewis, 2010). The soundscape primarily focuses on constructing a mental image of the environment, including culture and personal experiences (Gang, 2010).

The sense of belonging to a place can lead to satisfaction with that place. This feeling is tied to other concepts such as the sense of place and the meaning of place, which are connected to the communicative processes between social participation and physical elements like sound. It is an effective factor in place satisfaction. In some sources, the social structure of place meaning is emphasized, linking collective experiences with family and friends (Chick et al., 2007). Research on the concept of the sense of place, alongside elements of modern life, confirms that this factor, as a concept related to place attachment, can lead to the experience of being present in a place, which shapes the sense of place.

The approach of this research is case study-based, and its method is qualitative and analytical. Accordingly, the author collects necessary information about the transformation of residential buildings over time and its impact on the soundscape, explaining the physical characteristics of the soundscape in traditional houses and new homes, particularly residential apartments. After a comparative analysis, the research proposes necessary and useful strategies for enhancing the soundscape of residential homes. In this study, by selecting a number of residential houses in different areas of Tehran and gathering relevant data, it is determined how the soundscape in traditional and modern residential houses serves as physical aspects of the soundscape.

In the qualitative case study method, categories such as demonstrating the degree of change for each parameter in the theoretical model, identifying soundscape characteristics in central courtyard residential houses, and stylistic differences between different periods are examined. Based on the indicator of housing transformation in Tehran, stratified sampling was chosen. According to suggestions by Sekaran (2003) and Cohen (2007), this method requires dividing categories into homogeneous groups, with samples randomly selected within each category. In this research, the sample selection process in each category is based on field visits, photography, interviews with residents and experts, and consideration of social and economic factors.

In collecting qualitative data, which included direct observation and documentation of visual characteristics, observations were accompanied by a photographic study to record and document the buildings. The documentation process included the features of the buildings. In this method, observation and documentation provide a solid foundation for interpreting data in various qualitative research designs. The goal of this approach is to demonstrate different levels of similarity and diversity between buildings and to determine the significance of their elements, both individually and collectively. This research follows Yin's (2003) suggestions for data collection in case study methods. In this proposal, first, sources are used as the primary strength of the case study. Second, a comprehensive database is created to efficiently organize relevant data. This database includes case study notes, tabular materials, and documentary photos from visits. Third, the collected data in the case study becomes actionable, and the research results can be translated into practical measures.

Essentially, the analysis method in the qualitative case study approach is a visual inspection process to determine similarities and differences between cases. Its goal is to understand the characteristics of a building by analyzing its physical structures at various scales. Therefore, the analysis focuses on how the physical form of a residential unit changes over time. Implementing this idea requires purely physical descriptions of the building. Based on suggestions by Creswell (2007) and Yin (2003), qualitative analysis was used, involving steps such as organizing visual data of buildings, comparing data in tables to discover component elements, describing the physical characteristics of each category through analysis and visual documentation, comparing cases to examine stylistic differences between categories, and finally, analyzing the data in figures, tables, and descriptive discussions. This case analysis aims to reveal some general principles to explain the nature of phenomena such as identity in architecture. For this reason, this research superficially explores and discovers component elements that are useful for producing the soundscape.

Conclusion

This study assumes several issues based on the proposed framework regarding the role of sound in the sense of belonging to a place and identity (case study: traditional houses and modern apartments):

a) By understanding principles based on identity and the sense of belonging to a place in the fields of architecture, philosophy, social sciences, and psychology, and by preserving postmodern architectural style while adhering to Iranian architectural

principles and organizing building elements, appropriate strategies and guidelines can be provided to foster a sense of belonging to a place and enhance the soundscape.

b) Returning to the principles of Iranian architecture and preserving the postmodern essence of architectural style in the soundscape can establish norms governing the sense of belonging to a place.

c) Enhancing identity in the residential landscape will have effects such as fostering a sense of belonging to a place, increasing visual perception, and improving the ability to distinguish and recognize spaces.

A set of results inferred through the discussion of key findings, addressing research questions, and the relevance of the topic provides sufficient evidence to confirm the research hypothesis as follows:

a) Covering

The results indicate that the use of green walls and the sound of water in its various forms as pleasant sounds to mask unwanted noises increases the sense of belonging to a place among residents.

b) Designing sound absorbers

The results of changes show that the use of small-leaved and dense shrubs, as well as materials such as porous concrete, reduces the transmission of external noise in modern homes. However, the renovation of building coverings leads to a reduction in the authenticity of architectural identity and the sense of belonging to a place.

c) Enhancing the quality of the visual landscape

Landscaping with water increases the clarity of perceived meaning and fosters a sense of belonging to a place. Creating cavities in walls and using porous and rough surfaces enhances the soundscape and the sense of belonging to a place.

d) Protecting and enhancing pleasant sounds

The degree of change in this factor is low. Connection with nature and open and closed spaces increases the sense of place and enhances the soundscape.

e) Creating and reinforcing rhythm, harmony, and auditory cues

The results show that preserving and creating valuable auditory rhythms, such as the sounds of specific activities, increases the sense of place and enhances the soundscape.

References

- Alexander, C. (2002). *The Timeless Way of Building*. Translated by Mehrdad Ghayoumi Bidhendi. Tehran: Shahid Beheshti University Press. [In Persian]
- Barresi, J. (2002). From "the thought is the thinker" to "the voice is the speaker": William James and the dialogical self. *Theory & Psychology*, 12(2), 237-250.
- Bashlar, G. (2006). *Dialectic of Outside and Inside: Phenomenology of Imagination*. Translated by Amir Maziar. Tehran: Academy of Arts Publishing. [In Persian]
- Bentley, I., et al. (2019). *Responsive Environments*. Translated by Mostafa Behzadfar. Tehran: University of Science and Technology Press. [In Persian]
- Behzadfar, M. (2007). *Urban Identity: A Look at the Identity of Tehran*. Tehran: Tehran Municipality Publishing. [In Persian]
- Canter, D. (1977). *The Psychology of Place*. London: The Architectural Press.
- Epstein, S. (1973). The self-concept revisited. *American Psychologist*, 28(5), 404-414.
- Giddens, A. (1999). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Translated by Naser Mofaghian. Tehran: Ney Publishing. [In Persian]
- Giuliani, M. V. (2003). Theory of attachment and place attachment. In M. Bonnes (Ed.), *Psychological Theories for Environmental Issues* (pp. 137-170). Ashgate.
- Gustafson, P. (2001). Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology*, 21(1), 5-16.
- Habibi, M., & Horkad, B. (2005). *Atlas of Tehran Metropolis*. Tehran: Tehran Municipality Urban Processing and Planning Company. [In Persian]
- Haugh, A. (2007). Identity and place: A critical comparison of three identity theories. *Architectural Science Review*, 50(1), 44-51.
- Heidegger, M. (2010). *Poetry, Language, and Thought of Liberation*. Translated by Abbas Manouchehri (2nd ed.). Tehran: Molavi Publishing. [In Persian]
- Hojjat, E. (2005). Human-making identity, identity-making human: Reflections on the relationship between identity and architecture. *Journal of Fine Arts*, 24, 1-10. [In Persian]
- Iravani, M., et al. (2004). *Psychology of Sensation and Perception* (8th ed.). Tehran: Samt Publishing. [In Persian]
- Jenkins, R. (2002). *Social Identity*. Translated by Toraj Yarahmadi. Tehran: Shiraz Publishing. [In Persian]

- Kaplan, S. (1992). The restorative environment: Nature and human experience. In D. Relf (Ed.), *The Role of Horticulture in Human Well-Being and Social Development* (pp. 134-142). Timber Press.
- Kaplan, S. (1995). The restorative benefits of nature: Toward an integrative framework. *Journal of Environmental Psychology*, 15(3), 169-182.
- Korpela, K. M. (1989). Place-identity as a product of environmental self-regulation. *Journal of Environmental Psychology*, 9(3), 241-256.
- Memarian, G. (2008). *Introduction to Iranian Residential Architecture: Typology of Extroverted Houses*. Tehran: Soroush Danesh Publishing. [In Persian]
- Naghizadeh, M. (2007). *Perception of Beauty and Urban Identity*. Isfahan: Isfahan Municipality Cultural and Recreational Organization. [In Persian]
- Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli.
- Pakzad, J. (2011). Elements and qualities of urban landscape. *Abadi Journal*, 3, 1-10. [In Persian]
- Parvati, P. (2013). *Phenomenology of Place* (2nd ed.). Tehran: Academy of Arts Publishing. [In Persian]
- Polkinghorne, D. E. (1991). Narrative and self-concept. *Journal of Narrative and Life History*, 1(2-3), 135-153.
- Proshansky, H. M. (1978). The city and self-identity. *Environment and Behavior*, 10(2), 147-169.
- Proshansky, H. M. (1983). Place identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), 57-83.
- Rapoport, A. (1982). *The Meaning of the Built Environment: A Nonverbal Communication Approach*. Sage Publications.
- Sarbin, T. R. (1983). Place identity as a component of self: An addendum. *Journal of Environmental Psychology*, 3(4), 337-342.
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). Place and identity processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16(3), 205-220.
- Twigger-Ross, C., Bonaiuto, M., & Breakwell, G. (2003). Identity theories and environmental psychology. In M. Bonnes (Ed.), *Psychological Theories for Environmental Issues* (pp. 203-233). Ashgate.

نقش صوت در حس تعلق به مکان در حیاط مرکزی خانه‌های قدیمی و آپارتمان‌های امروزی تهران

نگار رحیمی مقدم^۱، سعید صالحی مرزيجرانی^۲، حسین کلانتری خلیل‌آباد^۳

^۱ دانشجوی دکتری مهندسی معماری، گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران، rahimi.n1700@gmail.com

^۲ (نویسنده مسئول) استادیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران، drsaedsalehi2022@gmail.com

^۳ دانشیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران، h_kalantari2005@yahoo.com

چکیده

مفهوم هویت در دوران سنت با دوران تجدد تفاوت دارد. در قدیم الگوهای سنتی بر جامعه حکمرانی می‌کرد؛ اما در دوره مدرن مفهوم هویت به تبع پیشرفت و توسعه صنعتی دچار دگرگونی می‌شود. مدرنیته باعث تغییر و تحول در بسیاری از زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی همچون خانواده شده است که نمود محسوس این تغییرات را در ایران می‌توان در دوره پهلوی مشاهده کرد. در این دوره، جامعه با نادیده گرفتن ارزش‌های فرهنگی دگرگون شد. حضور متخصصان غربی، جابه‌جایی جمعیتی، تغییر در سلیقه زیبایی در مردان، آموزش اصول نوین خانه‌داری به زنان، تعریف طبقه‌بندی اجتماعی، نادیده انگاشتن هویت‌های بومی در رویکرد ملی‌گرایی، گسترش فرهنگ مصرفی به جای تولید و غیره از جمله عوامل فرهنگی است که بر کالبد شهری و معماری بناهای عمومی همچون تفکیک محلات براساس طبقات اجتماعی، پیدایش سبک‌های جدید معماری بنا، ظهور تزئینات و مبلمان جدید در خانه‌های ایرانی و تخریب گسترده معماری سنتی تأثیر گذاشت. این پژوهش با هدف بررسی نقش صوت در حس تعلق به مکان در خانه‌های سنتی و آپارتمان‌های امروزی شکل گرفته است که به مقایسه و تحلیل آن‌ها می‌پردازد. بازگشت به اصول معماری ایرانی و حفظ ماهیت پست‌مدرنیسم معماری در منظر صوتی می‌تواند هنجار حاکم بر حس تعلق به مکان باشد و ارتقایافتن مؤلفه هویت در منظر خانه‌های مسکونی بر حس هویت‌مندی شهروندان تأثیراتی نظیر حس تعلق به مکان، افزایش ادراک بصری، افزایش قابلیت تمییز و تشخیص فضا را به دنبال خواهد داشت.

اهداف پژوهش:

۱. شناسایی نقش صوت در ایجاد دیالکتیک بین مکان و مخاطب در خانه‌های قدیمی و آپارتمان‌های امروزی.

۲. بررسی ارتباط معنایی نقش صوت در ایجاد حس تعلق به مکان در مخاطب در خانه‌های قدیمی و آپارتمان‌های امروزی.

سؤالات پژوهش:

۱. صوت در ایجاد دیالکتیک بین مکان و مخاطب در خانه‌های مسکونی چه تأثیری دارد؟
۲. چگونه می‌توان از حس تعلق به مکان و نقش صوت در حیاط مرکزی به بازتعریف الگوی آپارتمان‌های امروزی دست یافت؟

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی

شماره ۵۴

دوره ۲۱

صفحه ۳۱۶ الی ۳۳۸

تاریخ ارسال مقاله: ۱۴۰۱/۱۲/۰۵

تاریخ داوری: ۱۴۰۲/۰۲/۱۱

تاریخ صدور پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۷/۰۱

کلمات کلیدی

صوت،

هویت،

حس تعلق به مکان،

خانه‌های قدیمی،

آپارتمان امروزی.

ارجاع به این مقاله

رحیمی مقدم، نگار، صالحی مرزيجرانی، سعید و کلانتری خلیل‌آباد، حسین. (۱۴۰۳). نقش صوت در حس تعلق به مکان در حیاط مرکزی خانه‌های قدیمی و آپارتمان‌های امروزی تهران. مطالعات هنر اسلامی، ۲۱(۵۵)، ۳۱۶-۳۳۸.

[dori.net/dor/20.1001.1.*
***** ***/](https://doi.org/10.22034/IAS.2023.404194.2226)

[dx.doi.org/10.22034/IAS
.2023.404194.2226](https://dx.doi.org/10.22034/IAS.2023.404194.2226)

مقدمه

دغدغه اصلی رویکرد منظر صوتی نه تنها تمرکز بر صداهای ناخواسته‌ای که باعث ناراحتی انسان می‌شود؛ بلکه بیشتر روی صداهای مطلوبی است که مردم تمایل به شنیدن آن دارند در نتیجه اولویت اصلی آن سطح و میزان صدا نیست (براون، ۲۰۱۰). منظر صوتی اطلاعات اضافی را در دسترس جنبه‌های بصری قرار می‌دهد؛ به طوری که به ارتقای محیط‌های انسان‌ساخت و طراحی کمک می‌کند و یکی از معیارهای قابل توجه حس مکان است (لویس، ۲۰۱۰). بیشترین تمرکز منظر صوتی ساختن تصویر ذهنی از محیط‌زیست از جمله فرهنگ و تجارب شخصی است (گنگ، ۲۰۱۰).

حس تعلق به مکان می‌تواند منجر به حس رضایت از مکان شود. این احساس به مفاهیم دیگری همچون حس مکان و معنای مکان وابسته است که با فرایندهای ارتباطی میان مشارکت اجتماعی افراد و عناصر فیزیکی همچون صوت مرتبط است و فاکتوری مؤثر در رضایت از مکان به‌شمار می‌آید. در برخی منابع ساختار اجتماعی معنای مکانی مورد تأکید قرار می‌گیرد که ارتباط‌دهنده تجارب جمعی با خانواده و دوستان است (چیک و همکاران ۲۰۰۷). تحقیقات در زمینه مفهوم حس مکان در کنار عناصر زندگی مدرن ثابت می‌کند که این فاکتور به‌عنوان مفهومی مرتبط با دلبستگی به مکان می‌تواند منجر به تجربه حضور در مکان شود که شکل‌دهنده حس مکان است.

رویکرد این پژوهش مطالعه موردی و روش مطالعه آن کیفی و تحلیلی است. براین اساس، نگارنده اطلاعات لازم را در مورد تغییر شکل ساختمان‌های مسکونی در طول زمان و تأثیر آن در منظر صوتی جمع‌آوری می‌کند و ویژگی‌های کالبدی منظر صوتی را در خانه‌های سنتی و خانه‌های جدید به‌ویژه آپارتمان مسکونی توضیح می‌دهد. پس از مقایسه تطبیقی بین آن‌ها به تبیین راهکارهای لازم و مفید برای ارتقا منظر صوتی خانه‌های مسکونی ارائه می‌دهد. در این پژوهش با انتخاب تعدادی از خانه‌های مسکونی در مناطق مختلف شهر تهران و جمع‌آوری داده‌های لازم در این زمینه مشخص می‌شود که چگونه منظر صوتی در خانه‌های مسکونی سنتی و جدید به‌عنوان جنبه‌های فیزیکی منظر صوتی به‌شمار می‌آید.

در روش مطالعه موردی کیفی مقوله‌های همچون نشان‌دادن درجه تغییر برای هر پارامتر در مدل نظری، شناسایی ویژگی‌های منظر صوتی در خانه‌های مسکونی حیاط مرکزی و تفاوت‌های سبکی خانه بین دوره‌های مختلف بررسی می‌شود. براساس شاخصه دگرگونی مسکن در شهر تهران روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شد که باتوجه به پیشنهادات سکاران (۲۰۰۳) و کوهن (۲۰۰۷) این روش مستلزم تقسیم دسته‌ها به گروه‌های همگن است و نمونه‌های آن به‌صورت تصادفی در هر دسته انتخاب می‌شود. در این پژوهش فرآیند گزینش نمونه در هر دسته براساس بازدید میدانی و عکس‌برداری، مصاحبه با ساکنین و کارشناسان و در نظر گرفتن عوامل اجتماعی و اقتصادی است.

در جمع‌آوری داده‌های کیفی که شامل مشاهده مستقیم و مستندسازی ویژگی‌های بصری بود مشاهدات با یک مطالعه عکاسی برای ثبت و مستندسازی بناها صورت گرفت. روند مستندسازی شامل ویژگی‌های بناها بود. در این روش

مشاهده و مستندسازی در طرح‌های تحقیقات کیفی مختلف زمینه محکمی را برای تفسیر داده‌ها فراهم می‌کند. هدف این رویکرد نشان‌دادن سطوح مختلف شباهت و تنوع بین بناها و تعیین اهمیت عناصر آن هم به صورت مجزا و هم به صورت جمعی است که این پژوهش از پیشنهاد بین (۲۰۰۳) برای جمع‌آوری داده‌ها در روش مطالعه موردی پیروی می‌کند. در این پیشنهاد اول از منابعی استفاده می‌شود که به عنوان نقطه قوت اولیه تحقیق موردی به شمار می‌آید. دوم یک پایگاه داده جامع برای سازماندهی کارآمد داده‌های مرتبط ساخته می‌شود. این پایگاه جامع شامل یادداشت‌های مطالعه موردی، مواد جدولی و عکس‌های مستند از بازدید است. سوم اطلاعات جمع‌آوری شده در مطالعه موردی قابلیت اجرایی پیدا می‌کند و نتایج پژوهش را می‌توان به اقدامات عملی تبدیل کرد.

اساساً روش تحلیل در رویکرد مطالعه موردی کیفی یک فرآیند بازرسی بصری برای تعیین شباهت‌ها و تفاوت‌های بین موارد است. هدف آن درک ویژگی یک ساختمان با تجزیه و تحلیل ساختارهای فیزیکی آن در مقیاس‌های مختلف است؛ بنابراین تجزیه و تحلیل بر چگونگی تغییر شکل فیزیکی یک واحد مسکونی در طول زمان متمرکز می‌شود. اجرای این ایده مستلزم توصیفات صرفاً فیزیکی ساختمان است که براساس پیشنهادات کرسول (۲۰۰۷) و بین (۲۰۰۳) از روش تحلیل کیفی استفاده شد و در آن مراحل همچون سازماندهی داده‌های تصویری بناها، مقایسه داده‌ها در جداول تا عناصر مؤلفه برای کشف هر مورد، توصیف ویژگی فیزیکی هر دسته به وسیله تجزیه و تحلیل و مستندسازی ویژگی بصری، مقایسه بین موارد برای بررسی تفاوت‌های سبکی بین دسته‌ها و در نهایت داده‌ها در شکل‌ها، جداول و بحث‌های توصیفی آن بررسی و تحلیل گردید تا تحلیل موردی مذکور با هدف افشای برخی از اصول کلی برای توضیح ماهیت پدیده‌هایی همچون هویت در معماری استفاده شود. به همین دلیل این پژوهش به ظاهر سطحی می‌پردازد و عناصر مؤلفه‌ای را کشف می‌کند که برای تولید منظر صوتی کاربرد دارد.

۱. هویت کالبدی

فرهنگ و محیط هویت‌ساز انسان است؛ به طوری که هر کدام نقش اساسی در تشکیل هویت انسان برعهده دارند. از دیگر سو، می‌توان دید که فصل مشترک هویت انسانی محیط و هویت فرهنگی انسان، هویت محیط را تشکیل می‌دهد (نقی‌زاده، ۱۳۸۶: ۳۵). در یک بررسی از دیدگاه نظریه پردازان (کریس ابل، برودنت، راپاپورت، فرامپتون، کالن، کوره، لنگ، لینچ و نوربرگ) اصول سازنده هویت کالبدی در معماری در عوامل زیر است:

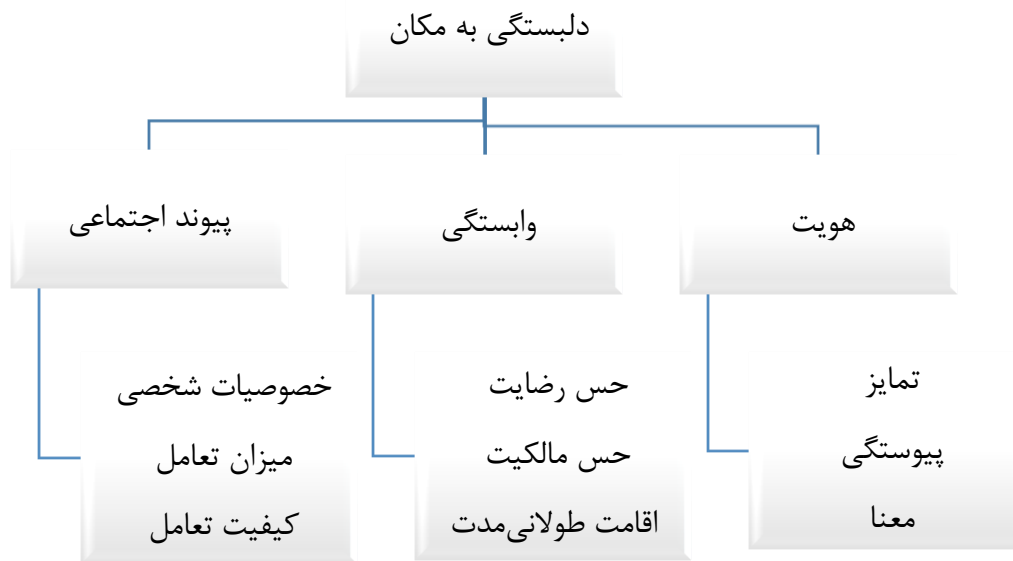
تصویر ۱. اصول سازنده هویت کالبدی

فاکتورهایی چون انسان، مکان، ساختار فیزیکی، فعالیت، معنا، مشارکت و برنامه‌ریزی، زمان. توجه به هویت‌مندی مکان‌های عمومی باعث بهبود کیفیت زندگی اجتماعی شهروندان می‌شود و موجب افزایش احساس تعلق مردم به شهر و همبستگی اجتماعی می‌گردد.

تصویر ۲. جمع‌بندی عوامل هویت کالبدی

مطالعات موجود در رابطه با شاخص‌های ارزیابی ارتباط بین انسان و مکان به بررسی دل‌بستگی به مکان، هویت مکان و وابستگی به مکان پرداخته است. الگوی موردنظر این تحقیق در ارزیابی حس دل‌بستگی به سه شاخص هویت مکان، وابستگی به مکان و پیوندهای اجتماعی مطابق جدول زیر است:

نمودار ۱: هویت مکان و وابستگی

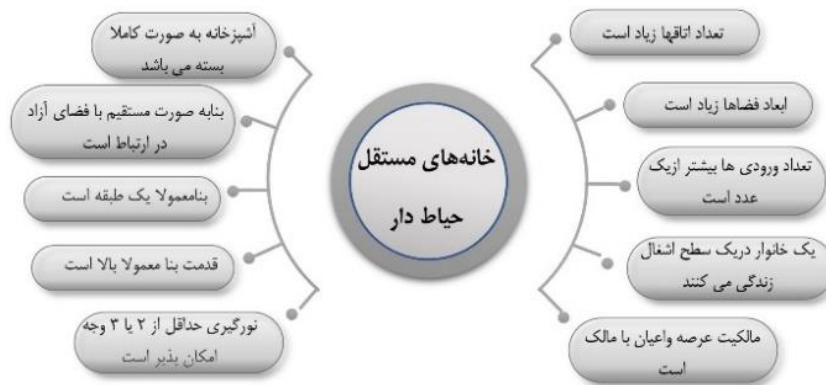
هویت مکان ماحصل تجربه‌های شخصی انسان‌هاست و از تکرار اتفاقات انجام شده در مکان حاصل می‌شود و به تفاوت و تشابه میان مکان‌ها نیز اشاره دارد. هویت مکان مفهوم ثابتی ندارد و ویژگی‌های آن همواره در حال تحول است. وابستگی به مکان با رضایتمندی و سازگاری با خواسته‌ها و نیازهای کاربران ارتباط دارد و به عامل‌های حس رضایت، حس مالکیت و اقامت طولانی‌مدت ارتباط دارد. حس مالکیت، احساس مسئولیت در قبال مکان را به وجود می‌آورد. اقامت طولانی‌مدت باعث تقویت حس وابستگی می‌شود و پیوندهای اجتماعی نیز در تقویت حس وابستگی سهم قابل توجهی دارند. از سوی دیگر تعاملات اجتماعی باعث به وجود آمدن حس امنیت می‌شود و در ایجاد حس دلبستگی نیز موثر است.

۲. طراحی منظر صوتی مثبت

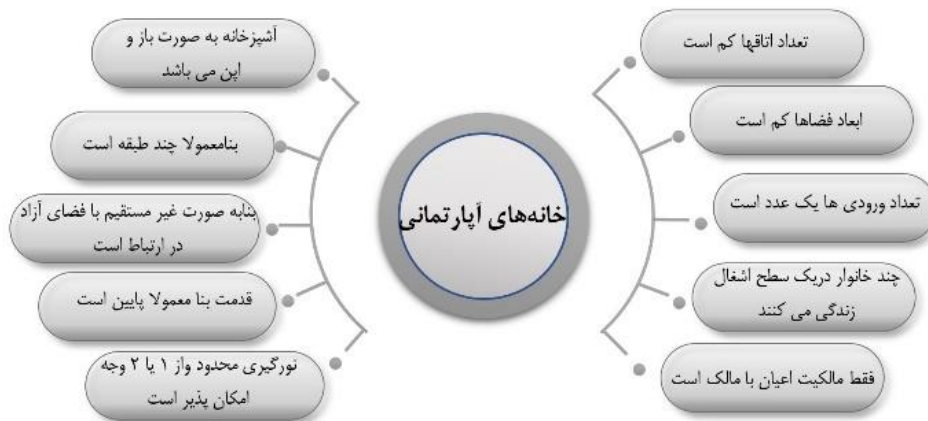
مثبت یا منفی بودن منظر صوتی با نحوه ادراک افراد حاضر در فضا مرتبط است و به دو دسته مثبت هاباب یا منفی کاکوفونی تقسیم‌بندی می‌شود. کاکوفونی واژه‌ای است که برای توصیف منظر صوتی که به شیوه منفی ادراک می‌شود، به کار می‌رود و با تجربه منفی گوش‌دادن در ارتباط است. هاباب واژه‌ای است که برای توصیف ترکیبی از اصوات به کار می‌رود که به صورت مثبت ادراک شده و با تجربه گوش‌دادن مثبت در ارتباط است (فارینا، ۲۰۱۴: ۱۱۷). مدل‌های مختلفی برای ارزیابی و طراحی منظر صوتی مثبت ارائه شده است. کین و همکاران، یک چارچوب منظر صوتی فعالیت‌محور ارائه دادند که دو بخش عمده داشت: اول، مکان، نوع فضا و ویژگی‌ها و دوم، مؤلفه‌های زمانی، فعالیت و مؤلفه‌های جمعیت‌شناختی. دیویس و همکاران، در پروژه منظر صوتی مثبت (PSP) مدلی جهت ارزیابی منظر صوتی مثبت ارائه کردند.

۳. تحلیل داده‌ها

۱.۳. بررسی خانه‌های قدیمی و حیاط مرکزی در تهران

تصویر ۳: ویژگی‌های فضایی خانه در الگوی خانه‌های مستقل حیاط‌دار

تصویر ۴: ویژگی‌های فضایی خانه در الگوی خانه‌های آپارتمان

از موارد عنوان شده در فوق می‌توان چنین برداشت نمود که یک خانه (فارغ از آپارتمانی یا حیاط‌دار بودن)، از نظر فضایی می‌تواند حائز هشت ویژگی مهم است. اولین ویژگی که در تمام مصاحبه‌ها توسط سرپرست خانوار به آن اشاره شد «نوع مالکیت» است در خانه‌های مستقل همه زیربنای ساختمان اعم از عرصه و اعیان متعلق به خانوار است، این امر برای آن‌ها رضایت‌بخش است؛ زیرا امکان تصمیم‌گیری به‌صورت شخصی وجود دارد؛ ولی در خانه‌های آپارتمانی هر خانوار فقط مالک اعیان ساختمان است و امکان تصمیم‌گیری بر کل بنا برای آن خانوار وجود ندارد. «امکان استفاده از حیاط» ویژگی دیگری است که تقریباً اکثر افراد خانه‌های مستقل حیاط‌دار درباره آن صحبت می‌کردند. در این نوع خانه‌ها ضمن اینکه حیاط از لحاظ روانی تأثیر مثبتی بر افراد دارد، اکثر کارها نیز در حیاط انجام می‌شود و ساکنین از این بابت ابراز خرسندی می‌کردند؛ این در حالی است که ساکنان خانه‌های آپارتمانی اگرچه از حیاط به‌صورت مستقیم

استفاده نمی‌کنند؛ ولی این موضوع تأثیر چندانی در زندگی آن‌ها نداشته است، چرا که تقریباً اکثر خانه‌های آپارتمانی بالکن‌های کوچک خصوصی را جایگزین حیاط‌های بزرگ کرده‌اند و فعالیت‌ها را در آنجا انجام می‌دهند، ضمن اینکه مشکلات وجود حیاط را ندارند. ارتباط با فضای باز هم ویژگی دیگری است که امکان استفاده از حیاط را شامل می‌شود. به این معنا که در خانه‌های مستقل حیاط‌دار به دلیل کم‌بودن ارتفاع بنا امکان ارتباط داشتن با حیاط یا فضاهای باز امکان‌پذیر است که در الگوهای آپارتمانی این امکان وجود ندارد و ساکنان مجبور به جایگزین کردن تراس‌ها به جای حیاط دارند. یکی دیگر از ویژگی‌های فضایی که به صورت گسترده به آن اشاره می‌شد «نورگیری» فضا است. در خانه‌های مستقل حیاط‌دار معمولاً نورگیری از چند جبهه انجام می‌شود؛ ولی در خانه‌های آپارتمانی به دلیل اینکه سطح اشغال ساختمان معمولاً بالا و در اکثر موارد ۱۰۰ درصد است یک جبهه نورگیری حذف می‌شود؛ از طرفی در خانه‌های حیاط‌دار فقط یک واحد در هر طبقه ساخته می‌شود به همین دلیل امکان نورگیری از تمام جبهه‌ها را دارد؛ ولی در خانه‌های آپارتمانی به دلیل ساخت چند واحد در هر طبقه جبهه‌های نورگیری محدود می‌شود. «قدمت بنا» ویژگی دیگری است که به صورت کاملاً مشهود در نمونه‌ها می‌توان دید. قدمت بالا در خانه‌های حیاط‌دار اگرچه مزیت‌هایی از دید ساکنان دارد؛ ولی معایبی نیز دارد که بر کسی پوشیده نیست، و قدمت پایین در خانه‌های آپارتمانی توسط ساکنان یک مزیت برشمرده می‌شد. «تعداد اتاق» و «ابعاد فضا» دو ویژگی بارز دیگر در نمونه‌های بررسی شده هستند. تعداد اتاق‌ها و بزرگ‌بودن فضاها در خانه‌های مستقل حیاط‌دار و تعداد کم‌اتاق‌ها و کوچک‌بودن ابعاد فضاها در خانه‌های آپارتمانی تفاوت این دو الگو را به صورت واضح‌تری نمایان می‌کند. «الگوی آشپزخانه» ویژگی دیگری است که تفاوت زیادی در الگوها دارد، در خانه‌های مستقل حیاط‌دار آشپزخانه‌ها معمولاً به صورت فضای کاملاً بسته هست؛ مانند سایر اتاق‌ها که با یک در با فضای نشیمن در ارتباط است و علت این امر را می‌توان در قدمت بالای این خانه‌ها و تفاوت فرهنگی که در سال‌های اخیر به وجود آمده است دانست. ولی در خانه‌های آپارتمانی که قدمت ساخت کمی دارند آشپزخانه‌ها به صورت اپن ساخته شده است که کاملاً به فضای نشیمن مشرف است. آخرین ویژگی فضایی که می‌توان به آن اشاره کرد «تعدد ورودی‌ها» است که در خانه‌های حیاط‌دار به دلیل ساخت یک واحد در یک طبقه امکان دسترسی به خیابان‌های اطراف وجود دارد که این امر برای آپارتمان‌های چند واحد در هر طبقه وجود ندارد. مقایسه این ویژگی‌ها در ارتباط با دو الگوی آپارتمانی و مستقل حیاط‌دار به شکل جدول زیر می‌تواند نمود یابد:

ویژگی فضایی	الگوی مستقل سنتی	الگوی آپارتمانی
نوع مالکیت	تمام مالکیت عرصه و اعیان در اختیار یک خانوار است.	تنها مالکیت اعیان برعهده خانوار است.
الگوی استفاده از حیاط	حیاط در اختیار خانوار است و امکان استفاده از آن برای فعالیت‌های مختلف وجود دارد.	حیاط یک فضای مشا است که در اختیار خانوارهای مختلف قرار دارد.
ارتباط با فضای باز	خانه در طبقه همکف قرار دارد؛ لذا ارتباط با فضای باز از طریق حیاط امکان‌پذیر است	خانه در طبقات بالاتر از زمین قرار دارد، لذا ارتباط با فضای باز از طریق تراس امکان‌پذیر است.
نورگیری	نورگیری از دو یا سه جبهه امکان‌پذیر است	نورگیری از یک یا دو جبهه صورت می‌گیرد.
قدمت بنا	خانه از قدمت بیشتری برخوردار است.	خانه از قدمت کم‌تری برخوردار است.
تعداد اتاق	تعداد اتاق‌ها زیاد است.	تعداد اتاق‌ها محدود است
ابعاد فضایی	اندازه فضاهای موجود در خانه نسبتاً زیاد است.	فضاهای کوچک‌تری برخوردار هستند.
الگوی آشپزخانه	آشپزخانه به صورت بسته (یک اتاق مجزا به عنوان آشپزخانه) وجود دارد.	آشپزخانه به صورت باز (Open) ساخته می‌شود.
تعدد ورودی‌ها	خانه بیش از یک ورودی دارد.	ورود به واحد آپارتمانی تنها از طریق یک ورودی امکان‌پذیر است.

جدول ۱: مقایسه تطبیقی الگوی سنتی و الگوی آپارتمانی

گام دوم، استخراج قابلیت‌های محیطی موجود در هر الگو با توجه به ویژگی‌های فضایی آن‌هاست. براساس آنچه پیش‌تر در ارتباط با این بخش عنوان شد، در این مرحله به استخراج قابلیت‌های محیطی و نیز الگوهای رفتاری غالب حاکم بر هر کدام از نمونه‌های مورد بررسی در این تحقیق (آپارتمانی و مستقل حیاطدار) پرداخته می‌شود. بر همین اساس، از ابزار مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته به منظور جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد و بدین وسیله به ارزیابی عمیق‌تر ادراکات مختلف افراد از قابلیت‌های محیطی موجود در خانه‌هایشان و نیز الگوهای رفتاری جاری مرتبط با این قابلیت‌ها پرداخته شد. این مصاحبه‌ها به صورت نردبانی و در ارتباط با هر کدام از ویژگی‌های عنوان شده (در گام نخست) انجام گرفت. فرایند کار به این شکل بود که هر کدام از ویژگی‌های خانه به صورت تک‌تک از ساکنین آن‌ها (جامعه آماری) مورد پرسش قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد که «قابلیتی که به واسطه آن ویژگی در خانه برای آن‌ها نمود می‌یابد» را بیان کنند. بعد از آن بلافاصله علت شکل‌گیری آن قابلیت و اینکه فرد به واسطه آن قابلیت، امکان انجام چه رفتار یا فعالیتی

را در خانه به دست می‌آورد، مورد پرسش قرار گرفت. این مدل به صورت پلکانی (از پایین به بالا) ترسیم گردید که در ذیل برای هر کدام از ویژگی‌ها در دو الگوی مورد نظر، ارائه شده است.

الف) الگوی استفاده از حیاط

همان‌طور که پیش‌تر عنوان شد در خانه‌های مستقل حیاط‌دار اکثر فعالیت‌ها در حیاط انجام می‌شود، بیشتر فعالیت‌هایی که در مصاحبه‌ها به آن اشاره شد عبارت‌اند از: کاشت سبزی و درخت، نگهداری از حیوانات خانگی، شستن قالی و لباس، استفاده از حیاط به عنوان پارکینگ و فضای نشستن، استفاده از آب در حیاط و همچنین استفاده از فضاهای رو به آفتاب.

ب) عدم ارتباط مستقیم با حیاط در خانه‌های آپارتمانی

اگرچه ارتباط مستقیم با حیاط در آرامش افراد تأثیر به‌سزایی دارد؛ ولی مشکلاتی هم ایجاد می‌کند که بزرگ‌ترین و مهم‌ترین مشکل آن اختلال در امنیت است، ساکنان خانه‌های آپارتمانی با تبدیل بالکن‌ها به فضای سبز ضمن بهره‌بردن از مزایای ارتباط با فضای سبز مشکل امنیت ساختمان را نیز حل کرده‌اند. همچنین استفاده از پیلوت برای پارک ماشین به جای حیاط باعث تفکیک کاربری فضاها شده عدم تداخل فعالیت‌ها می‌شود.

تصویر ۶. استفاده از پیلوت به جای حیاط برای پارک ماشین

تصویر ۵: الگوی استفاده از حیاط

۲.۳. الگوی استفاده از آشپزخانه

۱.۲.۳. آشپزخانه به عنوان یک فضای بسته

در خانه‌های مستقل حیاط‌دار آشپزخانه به عنوان یک فضای خدماتی مورد استفاده قرار می‌گیرد تا خانم خانه در مواقع پذیرایی از مهمان آزادانه و به‌دوراز دید افراد به انجام امور بپردازد. بسته‌بودن فضاهای خدماتی نظیر آشپزخانه محرمیت را افزایش می‌دهد و این توجه به حریم حس تعلق به مکان را بالا می‌برد.

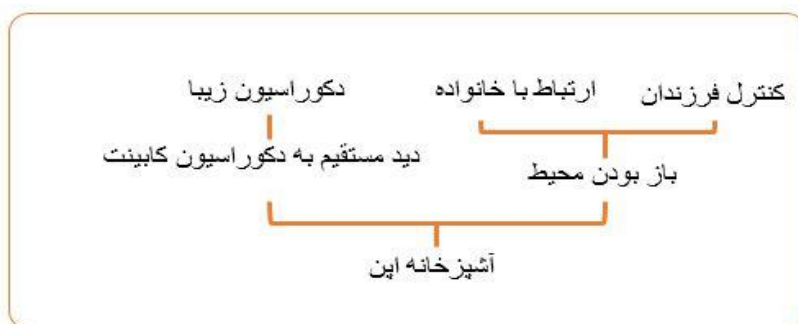
تصویر (۸): الگوی استفاده از حیاط

راحت بودن خانم هنگام پذیرایی
عدم دید مستقیم مهمانان به آشپزخانه
آشپزخانه بسته بعنوان یک فضای مجزا
الگوی آشپزخانه

تصویر (۷): الگوی استفاده از حیاط

۲.۲.۳. آشپزخانه اپن در خانه‌های آپارتمانی

آشپزخانه اپن علی‌رغم اینکه محرمیت را از بین می‌برد و مشکلاتی را به وجود می‌آورد؛ ولی به عنوان فضای دکوراتیو زیبایی خاصی به فضا می‌بخشد، ضمن اینکه ارتباط با نشیمن و امکان کنترل خانواده را فراهم می‌کند.

تصویر ۹: آشپزخانه اپن در خانه‌های آپارتمانی

۳.۳. ورودی‌ها

۱.۳.۳. تعدد ورودی‌ها در خانه‌های مستقل حیاطدار

خانه‌های مستقل حیاطدار به دلیل دسترسی به خیابان‌های اطراف، ورودی‌های متعددی دارد که علاوه بر تفکیک ورودی‌ها و اختصاص دادن هر ورودی به فعالیت‌های خاص ضمن بالا بردن آرامش ساکنان، آسایش جسمی را به دنبال دارد.

اختصاص دادن ورودی به فعالیت‌های مختلف

تعبیه ورودی‌ها در خیابانها و ورودی

تعبیه بیش از یک ورودی در بنا

تعدد ورودی

تصویر ۱۰: ورودی در خانه‌های مستقل حیاطدار

۳.۳.۲. وجود یک ورودی در خانه‌های آپارتمانی

تعدد ورودی‌ها باعث آسایش جسمی می‌شود؛ ولی به دلیل عدم کنترل ورود و خروج افراد امنیت بنا را به خطر می‌اندازد؛ ولی در خانه‌های آپارتمانی وجود یک ورودی امنیت بنا را بالا می‌برد و آرامش ساکنان را بالا می‌برد.

امکان کنترل ورود افراد

یک ورودی برای ورود به واحد آپارتمانی

تعدد ورودی

تصویر ۱۱: ورودی در خانه‌های آپارتمانی

۴.۳. وسعت بنا

وسعت زیاد بنا در بناهای مستقل حیاطدار مزایای زیادی برای ساکنان این خانه‌ها دارد؛ از جمله آزادی عمل بیشتر در فضا که امکان حرکت آزادانه و در نتیجه آسایش جسمی را فراهم می‌کند و همچنین این وسعت باعث می‌شود که ساکنان امکان نگهداری وسایل بیشتری را داشته باشند نیاز به حذف وسایل قدیمی نداشته باشند؛ بنابراین با ثبت خاطرات این‌همانی فضا حفظ شده و آرامش معنوی ساکنان را به دنبال دارد، علاوه بر این ابعاد بزرگ فضا باعث چیدمان دلخواه فضا و امکان برگزاری مهمانی‌ها و مراسمات بزرگ وجود دارد.

تصویر ۱۲: وسعت بنا

وسعت کم بنا در خانه‌های آپارتمانی مشکلاتی را به همراه دارد؛ ولی ساکنین این خانه‌ها از این ویژگی چندان شکایتی ندارد؛ زیرا ابعاد کم فضاها تمیزکاری را راحت کرده و عدم برگزاری مراسمات و مهمانی در خانه آسایش جسمی خانم خانه را دربر دارد.

تصویر ۱۳: تمیزکاری راحت

۱.۴.۳. تعداد اتاق‌ها

تعداد زیاد اتاق‌ها اگرچه آسایش جسمی را تا حد زیادی تحت شعاع قرار می‌دهد و کار نظیف را بیشتر می‌کند؛ اما از دید ساکنان مزایای آن بیشتر از معایب آن است که مهم‌ترین آن حفظ حریم خصوصی است. از جمله مزایای دیگر آن اختصاص یافتن اتاق اضافه به انبار است که امکان ثبت خاطرات و نگهداری وسایل را فراهم می‌کند که باعث آرامش معنوی می‌شود.

تصویر ۱۴: کارکرد اتاق‌ها

تصویر ۱۶: اختصاص اتاق خصوصی برای هر فرد

تصویر ۱۵: اختصاص اتاق اضافه به عنوان انبار

تعداد کم اتاق‌ها در خانه‌های آپارتمانی از آنجا که باعث تداخل فعالیت‌ها می‌شود؛ ولی به دلیل عدم نیاز به خرید وسایل زیاد برای مبلمان کردن اتاق‌ها باعث پایین آمدن هزینه‌ها می‌شود.

تصویر ۱۸: عدم نیاز به مبلمان زیاد

تصویر ۱۷: تعداد اتاق‌ها

۲.۴.۳. قدمت بنا

قدمت بالای بنا در خانه‌های مستقل حیاطدار باعث ثبت خاطرات برای افراد می‌شود و این همانی را بالا می‌برد، حفظ خاطرات قدیمی باعث آرامش معنوی افراد می‌شود. از طرفی قدمت پایین بنا در خانه‌های آپارتمانی هزینه تعمیرات را کاهش داده و وجود حشر مضر را به شدت کاهش می‌دهد.

تصویر ۱۹: خانه‌های آپارتمانی

تصویر ۱۸: خانه‌های مستقل حیاطدار

۳.۴.۳. مالکیت بنا

مالکیت بنا در خانه‌های حیاطدار تماماً برعهده مالک است؛ یعنی مالکیت بر عرصه و اعیان ولی مالکیت در خانه‌های آپارتمانی فقط مالکیت بر واحد مسکونی است.

تصویر ۲۱: خانه‌های آپارتمانی

تصویر ۲۰: خانه‌های مستقل حیاطدار

۵.۳. ارتباط با فضای باز: ارتباط با فضای باز در خانه‌های حیاطدار به صورت مستقیم است؛ ولی در خانه‌های آپارتمانی این ارتباط از طریق تراس و بالکن امکان‌پذیر است.

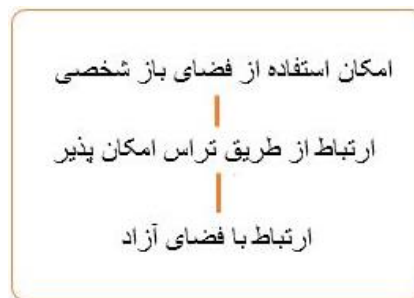
تصویر ۲۳: ارتباط مستقیم با فضای باز

تصویر ۲۲: خانه‌های مستقل حیاطدار

تصویر ۲۵: ارتباط از طریق تراس

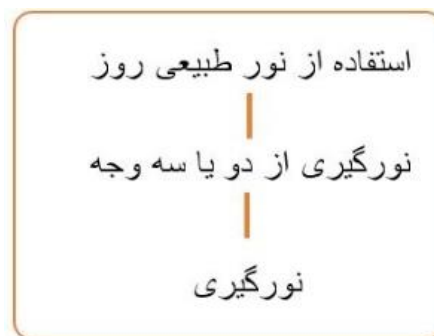
تصویر ۲۴: خانه‌های آپارتمانی

۶.۳. نورگیری

نور در معماری یکی از اجزایی است که در کنار عناصر دیگر از قبیل ساختار و نظم فضایی مطرح می‌شود و در طراحی به‌عنوان یک عنصر مجزا باید نقش خود را ایفا کند. یکی از مهم‌ترین مشخصه‌های نور طبیعی، توالی و دگرگونی آن در طول روز است که باعث حرکت و تغییر حالت در ساعات مختلف می‌شود.

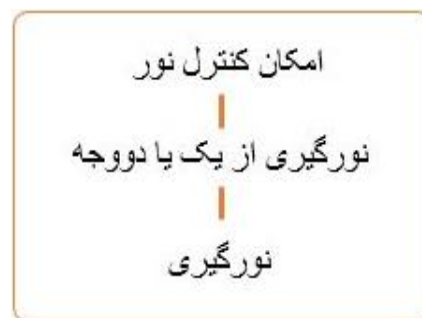
تصویر ۲۷: استفاده از نور طبیعی

تصویر ۲۶: خانه‌های مستقل حیاطدار

تصویر ۲۹: امکان کنترل نور

تصویر ۲۸: خانه‌های آپارتمانی

با تحلیل مدل‌های نردبانی استخراج شده از ساکنین الگوهای موردنظر، چنین برمی‌آید که مهم‌ترین تفاوت در سازمان فضایی و فعالیت‌های قابل‌انجام در خانه‌های آپارتمانی و مستقل حیاطدار، در ارتباط با نقش حیاط در این دو الگوی خانه شکل می‌گیرد. این فضا در خانه‌های مستقل حیاطدار به‌عنوان یکی از فضاهای فعال در کنار دیگر فضاهای داخلی،

سازمان فضایی خانه را تشکیل می‌دهد. حیاط علاوه بر فعالیت‌های خاصی که تنها در فضای باز قابلیت انجام هستند (مانند شست‌وشوی اتومبیل، نگهداری از حیوانات اهلی و...)، زمینه انجام بسیاری از فعالیت‌هایی که در فضاهای داخلی خانه همچون نشیمن، اتاق‌ها و حتی آشپزخانه انجام می‌گیرد را نیز برای ساکنین فراهم می‌آورد؛ این درحالی است که در خانه‌های آپارتمانی، حیاط تنها به‌عنوان فضایی برای رفت‌وآمد ساکنین و تنها در مواردی خاص، به‌عنوان محلی برای تعامل و رویارویی همسایگان مورد استفاده قرار می‌گیرد. از دیگر تفاوت‌های سازمان فضایی خانه‌های آپارتمانی و مستقل حیاطدار، نقش نشیمن و فعالیت‌های جاری در آن است. در خانه‌های آپارتمانی، نشیمن به‌عنوان فضای مرکزی خانه (به‌لحاظ عملکردی) قلمداد می‌شود که امکان انجام بسیاری از فعالیت‌های روزمره خانواده در آن وجود دارد؛ این درحالی است که در خانه‌های مستقل حیاطدار، بخشی از این نقش بر عهده اتاق‌هاست. به‌عبارت‌دیگر در خانه‌های مستقل حیاطدار به دلیل اینکه تعداد و مساحت اتاق‌ها به‌صورت نسبی از خانه‌های آپارتمانی بیشتر است، لذا تقریباً همه اعضای خانواده دارای یک اتاق خصوصی هستند و این عامل باعث می‌شود که افراد تمایل بیشتری برای انجام کارها و فعالیت‌های شخصی خود در اتاق‌های خصوصی‌شان داشته باشند.

آشپزخانه در هر دو الگو، مکانی برای پخت‌وپز است. با این حال، در اکثر خانه‌های آپارتمانی، آشپزخانه به‌صورت باز (Open) ساخته می‌شود، این درحالی است که خانه‌های مستقل حیاطدار، آشپزخانه در یک فضای بسته (به‌مشابه یک اتاق) و به‌صورت فضایی کاملاً مجزا وجود دارد؛ بنابراین با توجه به دسترسی بصری و فیزیکی بیشتر به آشپزخانه در خانه‌های آپارتمانی، امکان انجام تنوع فعالیت‌ها از جمله گفت‌وگوی اعضای خانواده با یکدیگر، صرف غذا و یا بعضی از امور جمعی خانواده در این فضا، بیشتر از خانه‌های مستقل است.

تصویر ۳۰: خانه‌های مستقل حیاطدار

۷.۳. نتایج بررسی‌های کیفی

الف) نتایج مستندات مشاهدات و ویژگی‌های بصری نشان می‌دهد که بیشتر موارد (۷۲.۲٪) در دوره سنتی دارای دیوارهای سبز و استفاده از صدای آب به‌عنوان صدای خوشایند هستند درحالی‌که ۲۷.۸٪ موارد فاقد این امر هستند.

ب) اسناد کیفی و نتایج مشاهدات نشان می‌دهد که (۸۲.۴٪) خانه‌های سنتی با استفاده از درختچه‌های ریز برگ و متراکم و استفاده از اجر و غیره سبب کاهش اصوات مزاحم بیرون شده است.

ج) نتایج کیفی نشان می‌دهد که اکثر موارد (به طور میانگین ۸۱/۴ درصد) در دوره سنتی با استفاده از آب سبب افزایش کیفیت منظر بصری و منظرسازی با آب می‌شود.

د) بازدیدها، مشاهدات و مستندات عکاسی نشان می‌دهد که بیشتر (۹۸.۱٪) بناها در دوره سنتی با استفاده از ارتباط با طبیعت و فضای و طراحی فضای مناسب برای حضور پرندگان در فضا سبب افزایش حس تعلق به مکان و ایجاد منظر صوتی می‌شود.

۱.۷.۳. تداوم حس تعلق به مکان (متغیر وابسته)

تداوم حس تعلق به مکان و حفظ منظر صوتی متغیر وابسته اصلی مطالعه است. این مطالعه از ارزیابی ادراکی در میان پاسخ‌دهندگان تحلیل شده است. یک مقیاس پنج‌درجه‌ای برای اندازه‌گیری ادراک پاسخ‌دهندگان در مورد موضوع حس تعلق به مکان و منظر صوتی اختصاص داد. براین اساس، این مطالعه هفت سؤال را برای اندازه‌گیری فرموله کرد که در زیر توضیح داده شده است:

الف) تنوع عناصر طراحی فضای باز بناها بر تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی تأثیر می‌گذارد.

ب) تغییر فضای بنا از خانه‌های حیاط‌دار به خانه‌های آپارتمانی منجر به حداقل‌رساندن حس تعلق به مکان می‌شود.

ج) تغییر استفاده از گیاهان در فضای مسکونی در تداوم منظر صوتی و حس تعلق به مکان تأثیر دارد.

د) استفاده بهینه از جزئیات معماری بومی منجر به تداوم هویت معماری و حس تعلق به مکان می‌شود.

س) استفاده از آب در فضای مسکونی سبب ایجاد منظر صوتی در بناها دارد.

ش) استفاده از دیواره‌های سبز و درختچه‌ها سبب کاهش صداهای مزاحم محیط می‌شود و حس تعلق به مکان را افزایش می‌دهد.

ص) وجود حیاط در خانه‌ها و فضاهای مناسب پرندگان سبب ایجاد منظر صوتی در خانه‌های سنتی می‌شده است.

۲.۷.۳. تحلیل توصیفی (ارکان حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری)

در بخش‌های فرعی زیر نتایج بخش دوم پرسش‌نامه نمایش داده می‌شود، از خبرنگاران خواسته شد تا اظهارات مختلفی را در مورد ارکان اصلی حس تعلق به مکان و منظر صوتی در نظر بگیرند. از تحلیل توصیفی برای دسته‌بندی این پرسش‌ها در حوزه فهرست شده استفاده شد و تجزیه و تحلیل توصیفی نتایج زیر را به دست آورد.

الف) ریشه‌های حس تعلق به مکان: کم‌تر از نیمی (۴۰.۴٪) از پاسخ‌دهندگان موافق بودند که حس تعلق به مکان در یک ساختمان به شکل آن مربوط می‌شود، در حالی که ۱۴.۶٪ موافق بودند که مربوط به عملکرد، ۱۳.۶٪ به ویژگی‌های نمادین، ۱۲.۵٪ با توجه به اقلیم، ۶.۱٪ در صد به مکان و تنها ۳.۲ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقد بودند که حس تعلق به مکان یک ساختمان با ساختار ساختمان مرتبط است. با توجه به نتایج فوق، تمرکز مطالعه بر روی بناها با دیدگاه خبرنگاران در مورد مسائل حس تعلق به مکان در معماری مطابقت دارد.

ب) عوامل مؤثر بر ساخت منظر صوتی: بر اساس ۳۲/۱ درصد از پاسخ‌گویان، فضای باز و فضای سبز مؤثرترین عامل در ساخت حس تعلق به مکان در معماری، فرهنگ جامعه به میزان ۲۶/۱ درصد، نیاز مشتری ۱۷/۹ درصد، شرایط اقلیمی به دنبال آن ۶.۸٪ میراث ساختمان ۶.۸٪، سنت‌ها ۴.۶٪، و مقررات ساختمان ۲.۹٪ در هویت‌مندی و حس تعلق به مکان در ساختمان مؤثر است. این نتایج روشن می‌کند که همه عوامل به‌طور مثبت در فرآیند ساخت منظر صوتی و حس تعلق به مکان نقش دارند.

ج) تأثیر مثبت و منفی نیروهای مدرنیته: بیش از نیمی (۵۴.۶٪) از پاسخ‌دهندگان موافق بودند که نیروهای مدرنیته تأثیر منفی بر حس تعلق به مکان و منظر صوتی داشتند. در حالی که ۳.۱ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقد بودند که نیروی مدرنیته هویت جدیدی را خواهد ساخت. ۷.۱٪ از پاسخ‌دهندگان تأثیر مثبت مدرنیته را نشان دادند و تنها ۰.۷ درصد معتقد بودند که مدرنیته هویت محلی را تخریب می‌کند؛ در حالی که ۰.۴ درصد معتقد بودند که اصلاً تأثیری نداشته است. یافته‌های این بخش، دو جهت تعارض را که از بحث مطالعات قبلی به دست می‌آید را افزایش می‌دهد.

ردیف	سؤال	پاسخ مثبت	پاسخ منفی
۱	شهر تهران دارای تداوم هویت و منظر بصری و حس تعلق به مکان است	۱۰.۳٪	۸۹.۷٪
۲	هویت معماری یک فرآیند است.	۹۴.۱٪	۵.۹٪
۳	هویت معماری ایجاد شده توسط نیروهای مدرنیته.	۲۷.۸٪	۷۲.۲٪
۴	تکرار سبک‌های غربی در فرهنگ محلی	۱۲.۸٪	۸۷.۲٪

جدول ۲: دیدگاه پاسخ‌دهندگان در مورد تداوم حس تعلق به مکان در تهران

د) ادراک پاسخ‌دهندگان نسبت به تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری و عوامل نوسازی

برای بررسی این روابط، واریانس یک‌طرفه انجام شد. این آزمون تغییرات درون و بین گروه‌ها یا دسته‌های داده‌ها را با استفاده از مقایسه میانگین‌ها تجزیه و تحلیل کرد. بر اساس آمار توصیفی، امتیاز متغیرها شامل حجم نمونه، میانگین، انحراف معیار، خطاهای استاندارد، فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای میانگین، حداقل و حداکثر دامنه نظری ارائه شد.

س) برداشت پاسخ‌دهندگان نسبت به تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری

- ۱- تکنیک واریانس یک‌طرفه برای تحلیل اهمیت تغییرات در نظرات پاسخ‌دهندگان (در زمینه معماری) در مورد تداوم هویت معماری در شهر تهران انجام شد. نتایج آماری زیر به دست آمد: میانگین امتیاز کل مجموعه داده‌ها از نظر پاسخ‌دهندگان ۳/۶۰ با انحراف معیار ۰/۳۹۱ حداقل و حداکثر به ترتیب ۲/۳۳ و ۴/۶۷ بود. پنج مقوله نظرات متفاوتی در مورد تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری نشان دادند. همانطور که در جدول ۶. ۵ نشان داده شده است، آزمون‌های آماری به وضوح داده‌های زیر را ارائه می‌دهند:
- ۲- میانگین نظر اساتید معماری از نظر تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری ۳/۴۵ با انحراف معیار ۰/۳۲۹ و حداکثر و حداقل به ترتیب ۲/۳۳ و ۴/۳۳ بوده است
- ۳- میانگین امتیاز ساکنین شهر تهران از نظر تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری ۳/۷۱ با انحراف معیار ۰/۴۲۶ بوده است که حداکثر و حداقل آن به ترتیب ۲/۸۳ و ۴/۶۷ بوده است
- ۴- میانگین امتیاز معماران بخش خصوصی از نظر تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری ۳/۸۵ با انحراف معیار ۰/۲۹۴ و حداکثر و حداقل به ترتیب ۳/۳۳ و ۴/۵۰ بوده است.
- ۵- میانگین امتیاز محققین در مورد تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری ۳/۶۱ با انحراف معیار ۰/۳۷۶ و حداکثر و حداقل امتیاز به ترتیب ۳/۰۰ و ۴/۳۳ بود.
- ۶- میانگین امتیاز دانشجویان دانشگاه از نظر تداوم حس تعلق به مکان و منظر صوتی معماری ۳/۶۹ با انحراف معیار ۰/۴۰۳ بوده است که حداکثر و حداقل آن به ترتیب ۲/۸۳ و ۴/۳۳ بوده است.

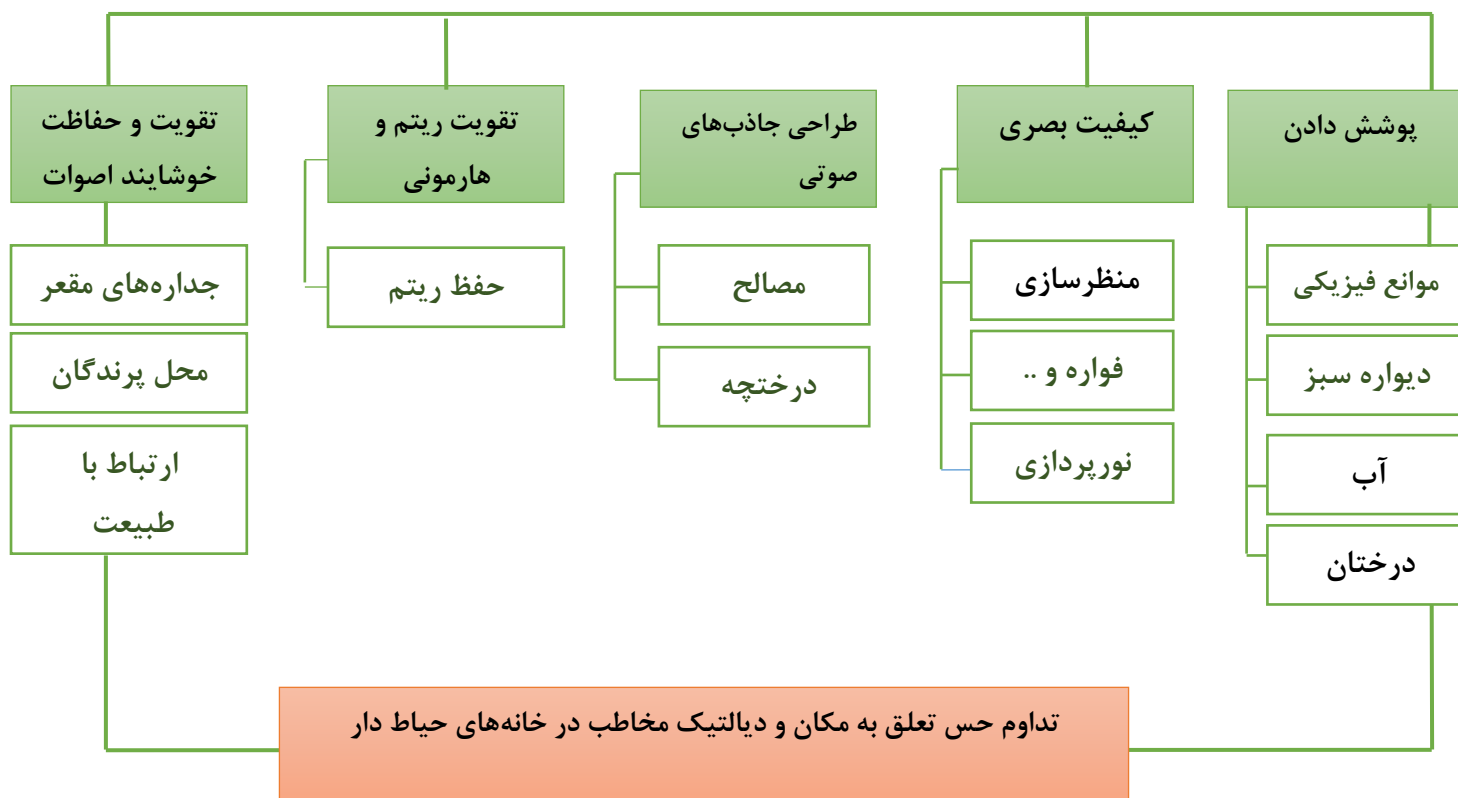
نتیجه‌گیری

مدل نظری پیشنهادی

چارچوب مفهومی پیشنهادی در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

شکل ۱. مدل نظری پیشنهادی

پارامترهای منظر صوتی

این مطالعه چندین موضوع را با توجه به چارچوب الگوی پیشنهادی در رابطه با تبیین نقش صوت در حس تعلق به مکان و هویت (نمونه موردی خانه‌های قدیمی و آپارتمان‌های امروزی) فرض می‌کند:

الف) با شناخت اصول مبتنی بر هویت‌مندی و حس تعلق به مکان پیرامون علوم معماری، فلسفه، علوم اجتماعی و روان‌شناسی و حفظ سبک معماری پست‌مدرن و رعایت اصول معماری ایرانی و نظم‌دهی به عناصر بنا می‌توان راهکار و دستورالعمل‌های مناسب برای ایجاد حس تعلق به مکان و منظر صوتی ارائه کرد.

ب) بازگشت به اصول معماری ایرانی و حفظ ماهیت پست‌مدرنیسمی سبک معماری در منظر صوتی می‌تواند هنجار حاکم بر حس تعلق به مکان باشد.

ج) ارتقایافتن هویت در منظر خانه‌های مسکونی بر حس هویت‌مندی شهروندان تأثیراتی نظیر حس تعلق به مکان، افزایش ادراک بصری، افزایش قابلیت تمییز و تشخیص فضا را خواهد داشت.

مجموعه‌ای از نتایج که از طریق بحث در مورد یافته‌های کلیدی پاسخ به سؤالات تحقیق و مرتبط بودن موضوع استنباط شده است شواهد کافی برای تأیید فرضیه تحقیق به شرح زیر ارائه می‌کند:

الف) پوشش دادن

نتایج نشان می‌دهد که استفاده از دیواره‌های سبز و صدای آب در انواع آن به‌عنوان صدای خوشایند جهت پوشش اصوات ناخواسته باعث افزایش حسی تعلق به مکان در ساکنین می‌شود.

ب) طراحی جاذب‌های صوتی

نتایج تغییرات نشان می‌دهد استفاده از درختچه‌های ریز برگ و متراکم و استفاده از مصالحی مانند بتن متخلخل و غیره سبب کاهش انتشار اصوات مزاحم بیرون در خانه‌های امروزی می‌شود و نوسازی پوشش ساختمان منجر به کاهش اصالت هویت معماری و حس تعلق به مکان می‌شود.

ج) افزایش کیفیت منظر بصری

منظرسازی با آب، وضوح درک معنا را افزایش و سبب حس تعلق به مکان می‌شود. ایجاد کاواک در جداره‌ها و جداره‌های متخلخل و ناصاف سبب افزایش منظر صوتی و حس تعلق به مکان می‌شود.

د) حفاظت و تقویت اصوات خوشایند

درجه تغییر این عامل کم است ارتباط با طبیعت و فضای باز و بسته سبب افزایش حس مکان و افزایش منظر صوتی می‌شود.

س) ایجاد و تقویت ریتم و هارمونی و نشانه‌های صوتی

نتایج نشان می‌دهد که حفظ و ایجاد ریتم‌های شنیداری ارزشمند مانند صدای فعالیت‌های خاص افزایش حس مکان و افزایش منظر صوتی می‌شود.

منابع و مآخذ:

کتاب‌ها

- الکساندر، کریستوفر. (۱۳۸۱). معماری و راز جاودانگی؛ راه بی‌زمان ساختن. ترجمه: مهرداد قیومی‌بیدهندی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- ایروانی، محمود و دیگران. (۱۳۸۳). روان‌شناسی احساس و ادراک. چاپ هشتم، تهران: نشر سمت.
- باشلار، گاستون. (۱۳۸۵). دیالکتیک برون و درون؛ پدیدارشناسی خیال. ترجمه: امیر مازیار، تهران: انتشارات فرهنگستان هنر.
- بنتلی، ای‌ین و دیگران. (۱۳۹۸). محیط‌های پاسخده. ترجمه: مصطفی بهزادفر. تهران: دانشگاه علم و صنعت.
- بهزادفر، مصطفی. (۱۳۸۶). هویت شهر؛ نگاهی به هویت شهر تهران. تهران: انتشارات شهر تهران.
- پرتوی، پروین. (۱۳۹۲). پدیدار شناسی مکان. چاپ دوم، تهران: فرهنگستان هنر.
- جنکنز، ریچارد. (۱۳۸۱). هویت اجتماعی. ترجمه: تورج یاراحمدی، تهران: نشر شیراز.
- حبیبی، محسن و هورکاد، برناد. (۱۳۸۴). اطلس کلانشهر تهران. تهران: شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری (شهرداری تهران)، تهران.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۸). تجدد و تشخیص؛ جامعه و هویت شخصی در عصر جدید. ترجمه: ناصر موفقیان، تهران: نشرنی.
- معماریان، غلامحسین. (۱۳۸۷). آشنایی با معماری مسکونی ایران. گونه‌شناسی برون‌گرا. تهران: سروش دانا.
- نقی‌زاده، م. (۱۳۸۶). ادراک زیبایی و هویت شهر. اصفهان. اصفهان: سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان.
- هایدگر، مارتین. (۱۳۸۹). شعر زبان و اندیشه‌رهایبی. ترجمه: عباس منوچهری، چاپ دوم، تهران: مولوی.

مقالات

- پاکزاد، جهان‌شاه. (۱۳۹۰). عناصر و کیفیت‌های منظر یک فضای شهری، دو فصلنامه آبادی، شماره ۳، ۱.
- حجت، عیسی. (۱۳۸۴). هویت انسان ساز، انسان هویت‌پرداز؛ تأملی در رابطه هویت و معماری. نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۴، ۱.

منابع لاتین:

- Barresi, John Barresi. (۲۰۰۲). "From "the Thought is the Thinker" to "the Voice is the Speaker": William James and the Dialogical Self", In *Theory & Psychology*, Vol. ۱۲, No. ۲, pp. ۲۳۷-۲۵۰.
- Canter, D. (۱۹۷۷). *The Psychology of Place*, the architectural press, London
- Epstein, S. (۱۹۷۳). "The Self-Concept Revisited", In *American Psychologist*, No. ۲۸, pp. ۴۰۴-۴۱۴.
- Giuliani, Maria Vittoria. (۲۰۰۳). "Theory of Attachment and Place Attachment", In: Bonnes, Mirilia (eds), *Psychological Theories for Environmental Issues*, ASHGATE.

- Gustafson, Per. (۲۰۰۱). "Meaning of Place: Everyday experience and theoretical conceptualizations", in *Journal of Environmental Psychology*, No. ۲۱, pp. ۵-۱۶.
- Haugh, A. (۲۰۰۷). "Identity and Place: a critical comparison of three identity theories", in *Architectural Science Review*, Vol. ۵۰, No. ۱, pp. ۴۴-۵۱.
- Kaplan, S. (۱۹۹۵). "The Restorative benefits of nature: toward an integrative framework", In *Journal of Environmental Psychology*, No. ۱۵, pp. ۱۶۹-۱۸۲.
- Kaplan, S. (۱۹۹۲). "The Restorative Environment: Nature and Human Experience". In: Relf, Diane. (edt). *The Role of Horticulture in Human Well-Being and Social Development*, Timber Press
- Kaplan, S. (۱۹۹۵). "THE RESTORATIVE BENEFITS OF NATURE:TOWARD AN INTEGRATIVE FRAMEWORK", In *Journal of Environmental Psychology*, No. ۱۵, pp. ۱۶۹-۱۸۲
- Korpela, K.M. (۱۹۸۹). "Place-identity as a product of environmental self regulation", in *Journal of Environmental Psychology*, No. ۹, pp. ۲۴۱-۲۵۶.
- Norberg- Schulz, C. (۱۹۸۰). *Genius Loci: toward a phenomenology of architecture*, Rizzoli, New York.
- Polkinghorne, Donald E. (۱۹۹۱). "Narrative and Self Concept", In *Journal of Narrative and Life History*, No. ۲&۳, pp. ۱۳۵-۱۵۳
- Proshansky, Harold M. (۱۹۷۸). "The City and Self Identity", In *Environment and Behavior*, No. ۱۰, pp. ۱۴۷- ۱۶۹
- Proshansky, Harold M. (۱۹۸۳). "Place Identity: Physical World Socialization of the Self", In *Journal of Environmental Psychology*, No. ۳, pp. ۵۷-۸۳.
- Rapoport, A. (۱۹۸۲). *The Meaning of the Built Environment, A Nonverbar communication Approach*, SAGE.
- Sarbin, Theodor R. (۱۹۸۳). "Place Identity as a Component of Self: An Addendum", In *Journal of Environmental Psychology*, No. ۳, pp. ۳۳۷-۳۴۲
- Twigger-Ross, Clare L. & Uzzel, David L. (۱۹۹۶). "Place and Identity Processes", In *Journal of Environmental Psychology*, No. ۱۶, pp. ۲۰۵-۲۲۰.
- Twigger-Ross, Clare, Bonaiuto, Marino, Breakwell, Glynis. (۲۰۰۳). "Identity Theories and Environmental Psychology", In: Bonnes, Mirilia (eds). *Psychological Theories for Environmental Issues*, ASHGATE.